

GRIGORE VIERU ȘI LUCIAN BLAGA: PO(Ι)ETICA DORULUI, SACRULUI, ABISALULUI

Dan VEREJANU

Institutul de Filologie al AȘM

Autorul realizează o paralelă între poezia și arta poetică a lui Lucian Blaga și cea a lui Grigore Vieru. Sunt relevate anumite similitudini tematice și motrice, cum ar fi destinul, „veșnicia care s-a născut la sat”, iubirea ca stare complexă (dorul), dialogul cu Dumnezeu, izvorul și fântâna, visul și somnul, lumina și întunericul (bezna). Influența lui Blaga este urmărită atât la nivel stilistic, cât și la nivelul viziunii. Grigore Vieru coboară în zona subterană a spiritului uman, dând expresie *abisalului*, asupra căruia Blaga meditează în opera sa filosofică (în special în *Trilogia culturii*). Autorul consideră profund marcate de modelul Blaga și aforismele lui Grigore Vieru, adunate sub genericul *Mișcarea în infinit*. Discursul liric și discursul filosofic se îmbină organic, formând *lirosofia*.

Cuvinte-cheie: influență, mister, abisal, spațiu (ondulat), timp („marea trecere”), „puterea creatoare”, expresionism, sacru.

GRIGORE VIERU AND LUCIAN BLAGA: THE POETIC OF LONGING, SACRED, ABYSSAL

The author achieves a comparison between the poetry and poetic art of Lucian Blaga, as well as in the case of Grigore Vieru. It is pointed out some similarities regarding the theme and motive, like destiny, „perpetuity that was born in the village”, love as complex state (longing), dialogue with God, the spring and the dwell, the dream and the sleep, the light and the dark. The influence of Blaga is analyzed at stylistic as well as at the visionary levels. Grigore Vieru descends in the underground area of the human spirit, giving an expression to the *abyssal*, a term on which Blaga meditates in his philosophical masterpiece (especially in *The Trilogy of culture*). The author sees a deep impression of the Blaga model on Grigore Vieru's aphorisms, gathered under the title *Motion in infinity*. The lyrical and philosophical speech is combined in an organic way, forming the *lyrosophy*.

Keywords: influence, mystery, abyssal, space (curly), time („great passage”), „the creative power”, expressionism, sacred.

Există dovezi incontestabile, constând și în mărturiile proprii din versuri, aforisme și interviuri, că Grigore Vieru l-a avut pe Lucian Blaga drept model de mitopo(i)etică axată pe *dor*, acesta legat indestructibil de spațiul mioritic ondulat (suiș-coborâș, deal-vale), pe „veșnicia care s-a născut la sat”, pe *inconștientul individual și colectiv*, care generează un anumit *orizont* și o anumită structură, un „prim fond spiritual” specific românesc, și pe ceea ce exegeții au numit, în cazul autorului, *lirosofie* (discurs liric asociat discursului filosofic). Influența lui Blaga se resimte atât la nivel stilistic, cât și la nivelul viziunii, poetul basarabean meditănd asupra „marii treceri”, manifestând un puternic sentiment al destinului, legat de un orizont spațial cu care poetul se solidarizează, ca și cu un cadru organic al său, despre care se vorbește în subcapitolul *Între peisaj și orizont inconștient* al *Trilogiei culturii*. Aici se vorbește și despre faptul că „doina și balada românească au rezonanța specifică a infinitului ondulat”, constituind cadrul inconștient al vieții și denumit „spațiu mioritic”.

Lucian Blaga face o clasificare metaforică a principalelor orizonturi temporale posibile: „timpul-havuz” care specifică un orizont deschis unor trăiri îndreptate spre viitor; „timpul-cascadă” axat pe trăiri cu accentul pus pe dimensiunea trecutului; „timpul-fluviu” care presupune trăirea prezentului. Anume prin asocierea acestor orizonturi temporale se naște *lirosofia*: „Oricât de abstractă ar fi o concepție metafizică, ea e întotdeauna pătrunsă de filoanele lirismului propriu sufletului uman, ca un obraz de zvăcnirile albastre ale vinelor. Lirismul și spiritul metafizic fiecare cu fâgașurile sale, dar ce împletituri dau câteodată împreună, datorită orizonturilor inconștiente ale sufletului! Ce diferențe de lirism, de exemplu, între o concepție metafizică în perspectiva „timpului-cascadă” și o concepție metafizică în perspectiva „timpului-havuz”! Ce latentă, tulbure, subterană melancolie în una; ce expresii, posibile, de încredere și de bucurie, ca sămânță de lumină în cealaltă” [1, p.85].

Grigore Vieru ne oferă modele de astfel de „împletituri” organice ale fluxului liric melancolic cu un latent fior metafizic, generat, ca în poemul *Cu viața, cu dorul*, în care sugerează amestecul trăirilor sale datorat impactului cu viața, cu moartea, cu dorul și iubirea, cu cântul, care rostește ființa: „M-am amestecat cu viața / Ca noaptea cu dimineața. / M-am amestecat cu cântul / Ca mormântul cu pământul. / M-am amestecat cu tine /

Ca ce-așteaptă cu ce vine". (**Cu viața, cu dorul**). Poemul se axează structural pe întretăierea celor trei dimensiuni temporale denumite de Blaga „timpul-havuz”, „timpul-cascadă” și „timpul-fluviu”, distihul final semnificând anume o trăire intensă în cadrul prezentului care conjugă trecutul și viitorul: iubirea din clipa de față invocând amestecul a ceea „ce așteaptă” cu „ce vine”.

Ca și Blaga, Vieru „se adresează întregii personalități umane”, prin faptul că dă expresie unui destin colectiv situat într-un orizont spațial mioritic. Academicianul Mihai Cimpoi afirma că „*Vieru este mai mult decât un poet, el este un destin*” [2, p.460], el având de partea sa „*autoritatea timpului*”, dacă e să-l parafrazăm pe patriarhul Nikifor al Constantinopolului. Or, a fi de aceeași vârstă cu oricare nouă generație înseamnă a „*trăi cu credința neamului tău, a înflori cu această credință*” (*Adv. Epiph. la I Pitra, Spicil. Solesmense*, P. G. 100, t. IV, 313-314). Întruparea logosului Dumnezeiesc în metafore moderne îl ajută pe om să simtă necesitatea receptării mesajului proaspăt, nou, *cu atât mai mult cu cât imaginea atinge inima înainte de a atinge inteligența* (Michel Quenot). În aceasta constă esența **puterii creatoare**, despre care vorbea Lucian Blaga.

Vieru își formula în mod limpede programul său de Poet al Cetății: „Or, tocmai Limba și religia au ținut vie ființa noastră națională de-a lungul veacurilor. Gândindu-mă la asta, am uneori clipe de prăbușire sufletească. Mă ridic însă. Altfel, n-aș mai putea scrie. Știu că Limba Română nu este la noi altceva decât o candelă plăpândă. Dar marele Shakespeare zicea: „Nu este destul întuneric în tot universul ca să stingă lumina unei plăpânde candelă”. (Testamentele publicate în volumul *Taina care mă apără*) [3, p.452].

După 1989 atât în România, cât și în Republica Moldova s-a simțit „*nevoia omului de instruire prin imagine*”, nevoia de acea „*Fereastră spre Absolut*”, la care se referea Michel Quenot, specificând: „*Iubirea pentru frumusețe ne satisface și ne umple de bucurie... Trebuie să coborâm în liniștea și singurătatea propriei inimi, pentru a asculta vibrând inima lumii transfigurată*”. Păstrând proporțiile, putem spune că anume astfel au procedat, fiecare cu mijloacele de care a dispus, Lucian Blaga și Grigore Vieru. Opera celor doi poeți trebuie privită prin grila *dexterității de însușire, înțelegere și utilizare corectă a conceptelor și a noțiunilor în cadrul spațio-temporal cultural actual (european și global), al dexterității de identificare și acceptare a diversității și multiculturalității*, despre care se vorbește astăzi. În acest context de idei, anume Lucian Blaga **cu firul său de lumină**, și anume Grigore Vieru (în spațiul basarabean) **cu firul său de iarbă** – într-un cuvânt: cu *mioriticul*, au descoperit adevărul că anume **puterea creatoare este puterea absolută**. Grigore Vieru a îmbogățit prin poemele sale cultura românească din stânga Prutului.

Se afirma în mod obișnuit că Gr.Vieru „cultivă un limbaj al simțurilor, al simplității concepute ca fir al Ariadnei capabil de a ne redescoperi calea pierdută către strămoși”. Academicianul Mihai Cimpoi observa la Grigore Vieru un soi de „*simplitate ermetică*”, obținută prin explorarea abisalului despre care Lucian Blaga spune că se ascunde în zona subterană a inconștientului. De domeniul *abisalului* este, bunăoară, „*bucuria neînțeleasă*” cu care eul liric este luminat în timp ce merge cu „*spicele albe*” ale părului mamei și iubita care merge cu „*spicul fierbinte al lacrimii sale – urmați amândoi de moarte*” cu spicele roșii în brațe ale sângelui poetului: „*Merg eu dimineța, în frunte./ Cu spicele albe în brațe/ Ale părului mamei./ Mergi tu după mine, iubito./ Cu spicul fierbinte la preot/ Al lacrimii tale./ Vine moartea din urmă/ Cu spicele roșii în brațe / Ale sângelui meu – / Ea care nimic niciodată / Nu înapoiază./ Și toți suntem luminați/ De-o bucurie neînțeleasă*”. (**Ars poetica**).

Abisalul are, în concepția lui Blaga, un caracter subiectiv, individualizat, venind din izvoarele spiritului uman, cu o intensitate exponențială: „*Categoriile abisale sunt factori acuzat subiectivi. Există cu alte cuvinte nu numai un apriori cognitiv, ci și un apriori abisal-stilistic*” [4, p.424]. Lirica lui Grigore Vieru se hrănește din aceste izvoare ale spiritului uman, dând expresie „*abisal-stilistică*” *liniștii* verbului, vieții și dragostei sale, frunzelor iubirii ce cad din ramuri, tainei care îl apără și sacrului inefabil, veșniciei „*tăcute ca laptele mamei*”. Însuși numele lui Blaga are „*ceva amețitor și adânc: e ca și cum te-ai uita / în oglinda unei fântâni / prin altă fântână*”. Lucian Blaga avea sentimentul că trăiește într-o lume în care toate făpturile poartă „*o semnătură cu cheie pierdută*”, o semnătură pe veci pecetluită și indescifrabilă (poemul *Rune*). E o semnătură „*în chip de rune de veacuri uitate*”, care nu se știe „*cine o înseamnă, cine o pune*” și pe care o poartă păsările sub aripi, luna ce-și ascunde fața, stanele de piatră, jivinele și cucuta, „*fata de foc*” de pe țarm, crinii subterani ai muntelui și mumele de sub ceruri: „*Rune, pretutindeni rune, / Cine vă-nseamnă, cine vă pune? / Făpturile toate, știute și neștiute, / Poart-o semnătură – cine s-o-nfrunte? / Crinii muntelui – subtlunari – / Și-o duc neajunsă pe creștet / Subt ceruri mumele-o poartă pe frunte*”. (**Rune**).

Firește, din discursul liric al celor doi poeți nu lipsește dialogul cu Dumnezeu. La Blaga el ia chipul mai abstract de Marele Anonim (în filosofie) și de Marele Orb (în lirică), fiind „*pierdut*” din copilărie și transfigurat

„în țărână, în foc, în văzduh și pe ape”. Este creatorul unei lumi străine, care se plimbă printre făpturile acesteia și prin păduri unde: „*Din vânăta și mocirloasa iarbă, /Melci jilavi i se urcă-n barbă*”. (**De mână cu marele orb**)

În *Trilogia culturii* se consemnează faptul că credința nu trebuie concepută ca o dogmă, ci „trebuie să crească în om ca o floare și să prindă prin puterea ei proprie, ca un descântec”. „Credința nu trebuie impusă cu ispita unor străluciri exterioare, sau cu forța argumentului, nici moșită ca un făt neisprăvit. Ea se naște de la sine. Destinul ei e de creștere ca a plantei. Sămânța aruncată nu trebuie desfăcută cu cuțitul ca să încolțească, și nici conjurată cu silogisme ca să prindă rădăcini” [5, p.195]. Dialogul lui Grigore Vieru cu Dumnezeu are această spontaneitate a manifestării credinței. „Vieru întreține, de fapt, după cum s-a remarcat în critică, un monolog în preajma Divinității, înălțându-i laude și rugă, dar și punându-și întrebări, sieși, cu nedumeriri, mirări și neîmpăcări generate de lumea contemporană. Este, esențialmente, un referențial nu atât mistic, religios, ci unul etic, adresat, în revers, sieși și lumii, de care Dumnezeu s-a îndepărtat sau – mai exact – ea s-a îndepărtat de Dumnezeu” [6, p.133].

Grigore Vieru și-a propus în mod programatic să reabiliteze sacrul devenind un important poet religios în linia lui Voiculescu – Ioan Alexandru. Este semnatarul unui grupaj impunător de rugăciuni, colinde, cântece pascale, de poeme pătrunse de o tonalitate litanică, psalmodică generală. Registrul stilistic se schimbă des, impregnându-se și cu note mesianice sau cu acorduri imnice și baladești, cu pilde morale și cu mărturisiri cu tentă sentimentală: „*În beznă, / Deseori îmi aminteam/ De anii copilăriei prutene./ Doamne,/ Câtă zăpadă curată/ Și câtă Țară / În copilăria mea*” /. (**Ferestrele către Patrie**). Poetul se adresează lui Dumnezeu cu rugămintea de a pune lumea în general și lumea în particular în temeliile ei morale, spirituale și estetice firești: „*Trebuie să ieșim curați,/ Luminați,/ Din sângerosul amurg*”. (**Îeșind din amurg**)

O caracteristică esențială a po(i)eticii lui Vieru este *simplicitatea*. Teodor Codreanu (unul dintre interpreții operei lui Grigore Vieru, care a realizat o impunătoare critică a criticii vierene), **evidențiază simplitatea profundă** a poeziei vierene. Poetul basarabean are o gândire arhetipală, capacitate de esențializare în structuri memorabile, o forță a liricii sale de a se impune aiudoma creațiilor folclorice. Criticul și istoricul hușean punctează clar că „preaplinul și farmecul creșterii, neliniștea și „baladizarea”, „estetica reazământului”, „principiul matern al universului” și colaborarea între ele, *aproapele și departele* ce descind din principiul matern, copilul ca „homo ludens”, miniaturalul, cantabilitatea versului vierean – toate acestea sunt desprinse din monografia lui Mihai Cimpoi *Întoarcerea la izvoare*, spre a fi analizate dintr-o perspectivă actualizată”.

Grigore Vieru este o **personalitate puternică** (Tudor Nedelcea) și cel „*mai important poet al mamei din literatura universală*”, după Alex Ștefănescu [7, p.463]. N.Manolescu afirmă că doi poeți „patronează nostalgia lirică a lui Grigore Vieru: Coșbuc și Goga” [8, p.520]; indiscutabil este, însă, faptul că există încă doi „patroni” – Mihai Eminescu și Lucian Blaga. Adevărata **taină care îl apără** au fost dintotdeauna pentru poetul basarabean Limba Română (anume cu literă mare) și opera acestor doi mari creatori: Eminescu, în anii de studenție, și apoi Lucian Blaga pe parcursul întregii vieți. Regăsindu-se în Eminescu și Blaga, poetul basarabean s-a simțit mai puternic, mai al neamului, al Limbii Române: „poet cu trăsături de efigie română”, precum afirma Marin Sorescu [9, p.524]. Grigore Vieru s-a născut în perioada în care Lucian Blaga era ambasador al României Mari și își crease deja în mare parte opera literară. După cum a recunoscut mai târziu el însuși, Vieru a aflat de marile personalități ale literaturii române abia la facultate.

Luminat mistic în chip blagian, Grigore Vieru a creat o „poezie de mici cristale, care reflectă cu toate fețele imagini scumpe”, pline de mister. **Metaforele** sale sunt pătrunse de o melancolie care e „adevărata zeiță a aventurilor onirice”. Omul din lirica lui Vieru e urcătorul la cer, către firul de lumină al lui Blaga, e visător, deși rana îi sângerează, e viguros ca firul de iarbă ce răzbate prin asfalt, e mereu dornic de viață. Dacă la Blaga „melancolia este fericirea de a fi trist” (Hugo), la Vieru ea reprezintă liniștea dinainte de furtună. În **taina care mă apără** se reflectă adâncimea misterului blagian de **dincolo**, dar și de **aproape**. N-are frică și nu are nevoie de apărare, căci îl apără însuși Dumnezeu.

Lucian Blaga se creează pe sine prin **puterea creatoare**, pe când Grigore Vieru se afirmă prin iubire. Doar prins în misterul unei mari **iubiri** Vieru se vede puternic, împlinit, se recunoaște în spațiul prin care a trecut **mama**. În spiritul lui Lucian Blaga, el ocrotește „**dragostea dintre cuvinte**” – sufletul *puterii creatoare*, în care se unesc **conștientul și inconștientul**, se răsfrânge „omenia” și chipul de icoană al mamei. Grigore Vieru va depista importante „gesturi inaugurate de alții”, în călătoriile sale între hotarele Patriei: „Condiția umană solicită diverse proiecțiuni în ideal, iar una dintre aceste proiecțiuni este ficțiunea artistică care se întrupează în basm, epopee, roman etc.” Omenirea nu poate exista fără aceste proiecțiuni artistice, fără această oglindă

ideală a activității ei, precum nu se poate debarasa de instinctul vital, de rațiune și sentiment. Deoarece există condiția umană de a simți și a gândi, de a visa și a scruta, de a afirma și nega, de a concilia și respinge contradicțiile, de a se supune și de a se revolta etc., este o stare obiectivă, pe care nicio voință nu o poate schimba din temelie și, cu atât mai mult, anula. Și chiar dacă unele condiții istorice schimbă momentan, deviază această stare obiectivă, nu pot împiedica existența ei. Rațiunea și sentimentul sunt veșnicii sateliți ai omului. Rațiunea sau, mai bine zis, gândirea are o existență de milenii sau sute de milenii și de aceea ea poate fi socotită o facultate eternă și inerentă omului. Este în întregime sau numai parțial o calitate biologică. Adică, o stare firească. Grigore Vieru își însușește și acest precept blagian, o „serie de categorii abisale inegale care se completează și se construiesc reciproc”. Opera poetică a lui Grigore Vieru nu e o „pădure luxuriantă în care nimeni nu tăiase cărare” [10, p.5]. Unii exegeți din întreg spațiul românesc au vorbit despre impactul poeziei lui Lucian Blaga asupra operei lui Grigore Vieru. Fie și în chip sumar, relevând o „**conștiință de tradiție**”. La Eminescu poetul basarabean admiră melodicitatea versului, iar la Lucian Blaga – forța expresivă, densitatea filosofică a maximelor. Grigore Vieru nu a căutat să infiltreze în lirica sa anumite percepte filosofice, dând expresie mai degrabă sentimentului tragic al unei ființe îndepărtate de limba sa maternă, de valorile culturale care ne asigură identitatea, de adevărul istoric. Expresionismul blagian l-a marcat pe Grigore Vieru, asupra căruia s-a exercitat „teroarea pe care continuă să o exercite istoria asupra românilor basarabeni” [11, p.142]. De aceea, se întoarce la izvoare, caută un reazem în maternitate, în iubire, în copilărie, în sacru, în dialogul cu Dumnezeu, în tot ce este statornic, neschimbător: „Toate se schimbă în viață/ Numai izvorul nu” [12, p. 23]. Dreptul de a fi lider de generație este justificat de calitatea fundamentală de a fi „printre cei ce gândesc frumos”.

Aducând **laudă somnului**, Lucian Blaga, plin de vise, de taine și mister, stă **sub cer** și caută să comunice cu cititorul prin **metafora revelatoare**: „*Peste-aceleași arătări și-aceleași case/ Clopot de sear-aud. Și stau în cruce/ Cu o zi sub cer pierdută. (Asfințit)*” [13, p.7]. Dimpotrivă, Grigore Vieru vrea să-și mute în **cer** Biserica: „*Trebuie din iarmaroc/ Să mutăm în cer/ Biserica noastră.*” (**Ieșind din amurg**). În **cerul** lui Lucian Blaga timpul se pierde, **cerul** lui Grigore Vieru e unicul loc în care-și găsește salvarea sufletul vierean prin rugăciune.

Există, probabil, „nu atât poeți, cât Poezia închisă în ea însăși, ca o cetate a spiritului, ca o piramidă platoniciană, construită după legi numai de ea știute, ca elementele lui Euclid concepute în spiritul unei logici severe” (Acum și în veac). În **văzduhul de taină** a lui Grigore Vieru „*Râul se varsă în mare, / Lumina în ochii mamei. / Te iai după râu / Când marea o cauți. / Și după lumină / Când nu o găsești / Pre mama. / O, tu care ești / Numai dor, / Numai Luceafăr, / Văzduh de taină, Mihai!*” (**Văzduh de taină**). Lucian Blaga invocă **lumina din lumină**: „*În mijlocul dimineții stă taurul neînjugat. / Stăpânește un câmp. Lucește ca o castană / Proaspăt cojită. / Printre coarcele lui soarele vine în sat. / Lângă apă lină stă în puterea zorilor taurul / Nemișcat. / Înălțat și frumos. / E ca Isus Christos: / Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat.*”

„...Poezia e rostire de zeu, poezia e însuși Absolutul...” afirmă exegeții. Pentru cei doi poeți, spațiul mioritic e protejat de **demnitate și dragostea de plai**. Ambii fiind cititori de **cetăți** înălțate în sufletul acestui **spațiu mioritic**.

Poetul de la Lancrăm creează Poezia ca o „cetate a spiritului” – sub semnul deschiderii ființei spre „departele” cosmic, spre ceea ce o înconjoară, deschidere însoțită de mirare și de dorința de a cunoaște misterul existenței. El aparține genealogic **poporului românesc**, care s-a „născut în momentul când spațiul-matrice a prins forme în sufletul său”, spațiul-matrice sau orizontul inconștient specific, care alături de alți factori a avut darul să determine stilul interior al vieții sale sufletești. Poetul basarabean va răspunde astfel îndemnului blagian: „*Învrednicește-ne, Doamne/ Să ne păzim pre noi / Pe calea credinței, / A slavei tale / Și-a mântuirii. / Cu duh stăpânitor/ Scoate Țara / Din înstrăinarea Țării / Căci nu mai sunt atâția români / Cât pământ minunat avem! / Și binecuvântează pacea! / Pacea care-a deprins / Limba războinicilor cruzi. / Amin!*” (**Lumina vine din cer**).

Sursa de inspirație a celor doi poeți „e același peisaj inițial, asupra căruia se revarsă, ca un conținut într-o formă, un anume sentiment omenesc al fatumului”. Peisajul, în acest din urmă înțeles, e integrat într-un angrenaj sufletelesc. „Peisajul devine receptacolul unei plenitudini sufletești; se întrupează în el un sentiment al destinului ca vântul în pânzele unei corăbii. Peisajul, în acest din urmă înțeles, e al doilea obraz al omului” [14, p.172]. Lucian Blaga admiră peisajele multor țări europene, redescoperă peisajele sufletești în volumele editate în timpul activității diplomatice, în **Lauda somnului**, bunăoară: *Peste-aceleași arătări și-aceleași case/ Clopot de sear-aud. Și stau în cruce / Cu o zi sub cer pierdută. / Prin ani subt poduri se depărtează / Ce focuri vechi? Ce nouă plută? / Printre ziduri ceasul umbrelor mă-ncearcă. / Se desface – care poartă? / Se deschide – care ușă? / Ies vârstele și-mi pun pe cap / Aureolă de cenușă. / Întârziind subt vremi schimbate, /*

Îmi taie drumul – care prieten? / Îmi taie pasul – ce vrăjmaș? / Ah, pasărea Phoenix ca altădată / Nu mai zboară peste oraș./ (Asfințit)

În timp ce graiul românesc a putut să evolueze și să îndure mutații, „peisajul geografic chiar a putut să fie inconstant; ceea ce s-a păstrat, cu statornicie de cleștar, a fost, dincolo de grai și de peisaj, spațiul-matrice.” Și poetul cu „un înconjur” revine la „plai”. „Căci orizontul spațial inconștient a dat românului, oriunde s-ar fi găsit, nostalgia plaiului” [15, p.171]. La Lucian Blaga această „nostalgie neînduplecată” a purtat în vârsta de mijloc pe ciobanul valah pe toate coamele Carpaților, de la apa Dunării până în Maramureș, de aici mai departe până-n Moravia, sau invers; și tot așa pe toate plaiurile iugoslave și până-n Panonia, adică pretutindeni în limitele unui vast teritoriu, unde peisajul satisfăcea apetitul unui orizont inconștient. „În veacurile crepusculare, în tot timpul lungului preliudiu al formațiunilor etnice actuale, atunci când românul nu avea niciun fel de patrie, plaiul, sfântul plai, sancționat de un anume sentiment al destinului, îi ținea loc de patrie” [16, p.171]. Acest „sfânt plai” îl inspiră și pe Grigore Vieru, în mai multe poeme pentru cei mici, în care copilul este învățat să-și prețuiască mama, plaiul și graiul și în poemele pentru adulți, precum e poemul dedicat lui Emil Loteanu: „*Tineri eram / Și iubeam poienile roșii, / Poamele păduratice, brazii / Carpaților, pe care-i / Vedeam în vis. / Aveam fiecare / Cărarea lui, / La capătul căreia / Ardea câte-o candelă. / Ne povesteai, în seri, / Limba Română. / Alt aer, alt cer, alte / Stele / Deasupra Ei străluceau. / Eram copii de țărani.*” (**Candela**)

Oricât de mult s-ar îndepărta Grigore Vieru de copilărie, el păstrează în suflet o mare durere de care ar dori peste ani să scape. Dacă Vieru ar vrea să redevină „copil pentru a regăsi în sufletul” său „încrederea în oameni” [17, p.370], Lucian Blaga coboară în lumea inconștientului conștient, unde „*Din când în când câte-o lacrim-apare / Și fără durere se-ngroașă pe geană. / Hrănim cu ea / Nu știm ce firavă stea.*” (**La curțile dorului**)

Grigore Vieru și generația dintre secole „reabilitează sacrul” în care văd o posibilitate de salvare a ființei naționale: „*Va fi pe Terra cea bătrână / Amirosind a flori de tei, / Va merge Dumnezeu de mână, / De Paște, cu românii mei. / Și flori, spre noi, de miere grele / Cu El odată vor rosti: / „Voi, dacă vreți, plecați pe stele. / Iar noi mai rămânem aici” / „Dumnezeu de mână... cu românii mei”* – astfel vede poetul de la Pererâta tot neamul românesc, salvat sau îndrumat de puterea divină. Nostalgia României Mari a avut pentru poezii cercetați o dimensiune transcendentă, manifestându-se spontan și ingenuu la Grigore Vieru: „*Apropiatu-m-am de cântec, / Fiind Țara departe și alt / Sprijin, alt reazem / Neavând.*” (**Crucea**)

Modelul Blaga este urmat, indiscutabil, de Grigore Vieru și în aforismele sale, adunate sub genericul *Mișcarea în infinit*. Pentru Blaga, „literatura aforistică e sarea gândirii”, aforismul trebuie să exprime un gând într-o formă perfectă, o concentrare de sens care să amintească de greutatea lumii adunată într-un simplu grăunte de metal nobil”, să surprindă ceva „canonic, încheiat, ca Biblia”. Criticul Mihai Cimpoi surprinde o afinitate electivă cu Blaga, care spune (În simțurile originale) că „Viața a privit și a văzut lumea din preajma ei – întâia oară – printr-o rană”; în aforismul lui Vieru „Sufletul rănit naște mărâit”. Formulele aforistice ale poetului basarabean sunt expresii ale experienței dramatice de viață, profesiuni de credință, arte poetice miniaturale, reflecții asupra vieții, lumii și universului: „Întreaga viață ar putea să încapă în palma morții dacă ar vrea ea s-o desfacă; întreaga moarte ar încăpea în pumnul vieții dacă ar vrea ea să-l desfacă”; „Oamenii care amar de vreme sunt hrăniți cu fărâmiturile dreptății încep a se mulțumi cu ele, ba chiar le și sfîțesc la biserică”; „A venit un nou secol care se urinează în spatele caselor noastre. Același miros urât”; „Lacrimile noastre – atât a mai rămas curat pe apele Prutului”; „Există două feluri de curaj: unul de a face prea multe în viață stârnind invidia celorlalți, altul – de a nu face nimic, stârnind disprețul public”; „Un gând măreț poate trăi singur o veșnicie, ca Dumnezeu în Ceruri” [18, p.371].

Lucian Blaga nu cunoaște frică în fața morții; nici Grigore Vieru nu se lasă oprit din drumul său spre veșnicie. Crezând, ca și Blaga, că **veșnicia s-a născut la sat**, Grigore Vieru a ales pentru un volum al său denumirea „Numele tău”, evident sugerată de poemul dedicat lui Lucian Blaga: „*Numele acesta / are ceva în el / care sună nespuse de frumos - / e ca și cum / boabele copiilor / care ne seamănă de Sărbători / s-ar lovi de viori*”.

Poezii români basarabeni au ales *modelul liric Blaga* „pentru imagistica sa bogată și pentru marile sale libertăți de idei și de formă”. Grigore Vieru a susținut opinia exegeților contemporani de la București și ar fi afirmat precum ambasadorul George Potra: „Nu l-am cunoscut direct pe Lucian Blaga. (...) Eram însă bucuros că într-o etapă de oarecare deschidere i se lăsa lui Lucian Blaga posibilitatea să ajungă din nou la cititorii săi și noi ne puteam împărtăși din creația lui, fără frica de a fi pedepsiți pentru accesul nepermis la „literatură subversivă”” [19, p.5].

Referințe:

1. BLAGA, L. *Trilogia culturii*. București: Humanitas, 2011. 50 p.
2. VIERU, Gr. *Taina care mă apără*. Iași: Princeps Edit, 2008. 730 p.
3. *Ibidem*, p.452.
4. BLAGA. *Op. cit.*, p.424.
5. BLAGA. *Op. cit.*, p.195.
6. CIMPOI, M. *Critice. Vol.IX. Identitate și alteritate*. Craiova-Chișinău: Fundația "Scrisul Românesc", 2011. 206 p.
7. VIERU. *Op. cit.*, p.463.
8. VIERU. *Op. cit.*, p.520.
9. VIERU. *Op. cit.*, p.524.
10. BLAGA, L. *Ceasornicul de nisip*. Cluj: Dacia, 1973. 332 p.
11. CIMPOI, M. *Critice. Vol.III: Orizont mioritic, orizont european*. Craiova: Fundația „Scrisul Românesc”, 2003. 266 p.
12. CIMPOI, M. *Critice. Vol.IX: Identitate și alteritate*. Craiova-Chișinău: Fundația „Scrisul Românesc”, 2011. 206 p.
13. BLAGA, L. *Opere. Vol.I*. Chișinău: Știința, 1995. 588 p.
14. BLAGA, L. *Trilogia culturii*. București: Humanitas, 2011. 50 p.
15. BLAGA. *Op. cit.*, p.171.
16. *Ibidem*.
17. Vieru. *Op. cit.* p.370.
18. *Ibidem*, p.371.
19. POTRA, G. *Lucian Blaga în diplomația românească*. Alba Iulia: Altip, 2011. 280 p.

Prezentat la 15.06.2016